

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה ושור"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 23 בשלח

המפסיק סעודתו כדי לזמן, ומי המזמן, ודיני ברכת הפירות

סימן ר' סעיף ב'
המפסיק כדי לברך

פעמים כגון אם באו שנים אחרים ואכלו עם האחד מפסיק להם, כי הם לא זימנו.

אבל אם היו חמשה והפסיק אחד לשנים אין יכול להפסיק לשנים הנשארים, כי פרח חובת זימון מהם ואף אם אכלו עוד יחד. ואם היו שבעה או שמונה והפסיק לשנים יכול להפסיק אחר כך לשנים אחרים כי נשאר עליהם חובת זימון. (מ"ב סק"ט).

המפסיק לזמן בשם

ח. אם היו עשרה, שלשה או ארבעה מפסיקים להשלים לעשרה, אך בזה לכל השיטות אין צריך להפסיק אלא עד ברוך אלקינו שאכלנו משלו. ואם אכלו אחר כך יחד יכולים לזמן כי לא נצטרפו רק להזכרת השם, ואפילו אם היו חמשה שהפסיקו יכולים להצטרף אחר כך לחמשה אחרים לברכת אלקינו כי לא שייך לומר שפרח זימון השם מהם, כי כל עשרה שורה בהם שכינה. (מ"ב סק"ט).

סימן רא

מי הוא המברך

ויצליח בכל נכסיו, ויהיו נכסיו מוצלחים וקרובים לעיר, ולא ישרוט שטן במעשי ידיו, ואל יזדקק לפניו שום דבר חטא והרהור עון מעתה ועד עולם. והלחם חמודות תמה למה אנו משנים נוסח הברכה של בעל הבית ממה שנאמר בש"ס. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה).

חכם ישראל קודם לכהן עם הארץ

ד. חכם ישראל לא יקדים כהן עם הארץ לברך לפניו מפני שהוא כהן, כי מעלת התורה גדולה ממעלת הכהונה ומשניא התורה בפני ההמון שיראו שהחכם שפל בפני עם הארץ, אלא אם רצה יכול ליתן רשות לכהן לברך, ואפילו אם אינו כהן. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח-י).

כהן וישראל חכמים

ה. כהן תלמיד חכם מצוה להקדימו לחכם ישראל, ואף אם הישראל חכם יותר ואין לו חיוב לכבדו מחמת וקדשתו, טוב שיקדים הכהן לפניו, והעושה כן מאריך ימים. וכן אם שניהם אינם חכמים כהן קודם. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"י-יא).

וקדשתו לכהן

ו. מצות וקדשתו לכהן הוא לפתוח ראשון, בקריאת

ברכת הזימון

ד. אין צריך למחבר עד שיאמר ברוך שאכלנו משלו ולרמ"א עד הזן את הכל, כי נברך לבד אינו ברכה, וכן נוהגין. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח).

המפסיק לזמן אם גומר סעודתו

ה. חוזר וגומר סעודתו בלא נטילת ידים וברכת המוציא, ואם לא היה דעתו לאכול עוד ונמלך לאכול צריך נטילה והמוציא. (מ"ב סק"ז).

מהיכן מברך

ו. אם היה בדעתו לאכול פת אחר שהפסיק לזמן, וכל שכן אם אכל פת צריך לברך אחר כך מתחילת ברכת הזן, אבל אם לא היה בדעתו לאכול עוד פת ולא אכל, מתחיל מנודה לך. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ט).

אם מפסיק כמה פעמים

ז. אכלו שלשה ואחד הפסיק לשנים, יכול להפסיק כמה

הגדול מברך

א. בעלי בתים שאכלו משלהם הגדול שבחכמה מכל המסובים הוא המברך להוציא את כולם אף אם הוא בא בסוף, ואף כיום שכל אחד מברך לעצמו דרך ארץ לכבדו שיהיה הוא המזמן. ואם רצה ליתן רשות לקטן לברך רשאי. אם הגדול מוציא ליחה ומשתעל יברך אחר, כי אין זה נכון שיפסיק והאחרים ימתינו. ויש מקומות שנותנים לאבל על אביו ואמו כל י"ב חודש לברך. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"יא).

אורח מברך

ב. אם היה אחד מהם בעל הבית ואורח אוכל מפתו, אורח מברך אף אם בעל הבית גדול ממנו כדי שיברך לבעל הבית, ואם יש כמה אורחים תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפילו ליתן לקטן שבהם. ואם בעל הבית מוותר על ברכת האורח יכול לברך בעצמו. או ליתן למי שירצה, אף למי שסמוך על שולחנו ומשלם דמי מזונו שאינו צריך לברך לבעל הבית. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ד).

ברכת האורח

ג. מה ברכה מברך אורח לבעל הבית, יהי רצון שלא יבוש ולא יכלם בעל הבית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא,

התורה, ולהיות ראש המדברים בכל קיבוץ עם או בישיבה, ולברך ראשון בסעודה בברכת המוציא ובברכת המזון, ולהוציא בקידוש. ובכל זה אם רוצה לחלק כבוד לאחר ראשי, חוץ מקריאת התורה שאינו יכול למחול. (מ"ב ס"ק יג).

מנה יפה

ז. חברים המסובים בסעודה או בצדקה צריך ישראל ליתן לכהן מנה יפה ראשון לכל המסובים. אבל כהן החולק שותפות עם חבירו ישראל אין צריך ליתן לו המנה יפה, ואדרבה הנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה. וצ"ע למה אין נזהרים עכשיו להקדים הכהן לכל הדברים. (מ"ב ס"ק יג).

לוי קודם לישראל

ח. טוב להקדים הלוי לישראל אם הם שוים בחכמה בברכת המזון ובהמוציא ובנתינת הצדקה, כמו

שמקדימים אותו בקריאת התורה. (מ"ב ס"ק יג).

החיוב לברך בעל הבית

ט. אורח שנותנים לו כוס לברך ואינו מברך, מקצר ימיו, כי נמנע לברך את בעל הבית שהוא מזרע אברהם שנאמר בו ואברהם מברכך ומכלל הן אתה שומע לאו וגורם קללה לעצמו, ודוקא כשמברכים על הכוס שאז החיוב לברך בעל הבית, אבל בלא כוס אינו גורם קללה אבל ין נכון לדחות מצוה הבא לידו. (שו"ע ס"יג, מ"ב ס"ק יד).

יחזור להיות המזמן

י. צריך לחזור שיתנו לו כוס לברך, שיהיה הוא המזמן ומוציא אחרים ידי חובתן, ולא לשמוע ולענות אמן, אף שהשומע כעונה, ועונה אמן כמוציא ברכה מפיו ממהרים ליתן שכר תחילה למברך. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק טו). ובזמנינו שכל אחד מברך לעצמו איני יודע אם יש דין זה. (שהע"צ ס"ק טז).

דיני ברכת הפירות

סימן רב

והוציאו המיץ שהופשר ונשאר גוש קרח שהפשיר בפני עצמו ברכתו שהכל. (הליכות שלמה פ"ט א"ה הע' 81).

תערובת יין בשכר

ז. אם נתערב יין בשכר של כל המינים, הולכים אחר הרוב שהוא העיקר והמיעוט טפל לו ולכן אם הרוב יין מברך בורא פרי הגפן אם לא נתבטל טעם היין, ואם הרוב שכר מברך שהכל. ואינו כמוזיגת יין במים שהדרך למזגם ונעשים כמין אחד ודי אם יש ביין יותר מאחד בששה במים, אבל בשכר אין דרך למזגם וכשני מינים הם שתלוי ברוב. ודעת הגר"א ששכר דינו שוה כמים. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ז-י).

יין במשקים

ח. אם נתערב יין במשקים שפוגמים ומפסידים טעם היין מברך שהכל. (מ"ב סק"ז).

בוסר

ט. בוסר כל זמן שלא הגיע לשיעור גדלו של פול הלבן מברך בורא פרי אדמה כי אינו עיקר הפרי, וכיון שלא נודע שיעור פול הלבן מברך בורא פרי אדמה, עד שיהיה גדול ביותר ויברך בורא פרי העץ, וכשאינו גדול לא יאכל כשיעור שחיוב ברכה אחרונה כי הוא ספק אם מברך אחריו מעין שלש או בורא נפשות. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק יב יד).

סימנים שאין בוסר

י. אם לפי מראית עין נגמר בישולו אין חילוק בגדלו ומברך בורא פרי העץ, וכן אם החרצנים נראים מבחוץ קרוב להתבשל ומברך בורא פרי העץ. (מ"ב ס"ק טו) ולגר"א תלוי רק בנראו הגרעינים מבחוץ. (ביה"ל ד"ה ושאר). ואם נמצאו באשכול ענבים גדולים עם קטנים גם הם אינם בוסר. (ע"י חזו"א מעשרות א ה, שבה"ל ח"י מז ב).

שאר פירות

יא. שאר פירות משיוציאו פרי אף אם הם קטנים אם

פירות האילן

א. על כל פירות האילן בין משבעת המינים ובין שאינו משבעת המינים מברך בתחילה בורא פרי העץ. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

יין

ב. על היין מברך בורא פרי הגפן, אף אם זב מעצמו, וקבעו לו ברכה בפני עצמו, כי הוא סועד הלב ומשמחו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ג).

חי ומבושל

ג. בין אם היין חי, או בישלו, או בישל ענבים וצימוקים לעשות מהם יין, או שעשוי קונדיטון שנתנו בו דבש ופלפלין אף שנשתנה טעמו וריחו, ואפילו שליש דבש ושליש פלפלין כיון שבאים להשביח היין, לא נשתנה לגרוע ומברך בורא פרי הגפן. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד-ה).

מיץ ענבים

ד. מיץ ענבים אף שאינו משמח ברכתו בורא פרי הגפן, כי כשנסחט חל עליו שם יין וראוי עכשיו לשתותו. (מנחת שלמה ח"א סי' ד, מנחת יצחק ח"ח סי' יד, שבה"ל ח"ט סי' נה). ויש סוברים כיון שאינו יכול לבוא לידי תסיסה ברכתו שהכל אלא אם ימזגנו חלק אחד יין על שלשה חלקים. (הגר"ש אלישיב שבות יצחק פסח פ"א ושיעורי הגרי"א ברכות ע"מ שע"א).

יין מפוסטר

ה. יין מפוסטר עדיף מייין מבושל וברכתו בורא פרי הגפן לכולי עלמא. (מנחת שלמה ח"א סי' כה).

קרוש וקפוא

ו. יין קרוש יש להסתפק אם ברכתו פרי העץ או פרי הגפן, (פמ"ג פתיחה להלכות ברכות ד"ה השני). ומיץ ענבים שנקרש י"א שברכתו שהכל, וביין שנבשל ונתעבה כאוכל מברך פרי הגפן. (כה"ח ס"ק יד וס"ק טז). וי"א שאם הוא קפוא אינו יין. (שבה"ל ח"ט סי' לט). ומיץ ענבים שקפא והופשר חלקו

ראויים לאכילה מברך בורא פרי העץ, ואם ראוי לאכילה אדם ועוללות אפרים מברך שהכל, ורק אם **בישלים או מיתקן** באור מברך ברכתו הראויה. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק יח).

אין ראוי לאכילה

יב. אם אין ראויים לאכול אף על ידי הדחק מחמת מרירותם או חמיצותם אין מברכים עליו כלל, ואם מתקם על ידי האור מברך שהכל. ולפי זה פירות קטנים מאד שמרקחם ומטגנם בדבש מברך שהכל. (שו"ע שם מ"ב ס"ק יט).

חרובים וזיתים

יג. י"א שחרובים אין מברכים עליהם בורא פרי העץ עד שיראה כמין שרשאות של חרובין, ובזיתים עד שיגדל הנץ סביבם. ורק אם לא היו מרים ביותר. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כ).

גרעיני הפירות

יד. גרעיני הפירות אם החיך נהנה מהם קצת מברך עליהם בורא פרי העץ כי הם חלק מהפרי. ויש חולקים שמברכים בורא פרי אדמה, ובדיעבד יוצא בבורא פרי העץ. ואם אכל הפרי ואחר כך הגרעין נפטר בברכת הפרי. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כג).

גרעינים מרים

טו. אם הם מרים שאין ראויים לאכול על ידי הדחק אינו מברך עליהם, ואם מתקן על ידי האור מברך עליהם שהכל, כי גרעינים אינם כפרי ממש שאם מיתקן מברך

רק על ידי הדחק למחבר מברך ברכתם הראויה, ולחיי בורא פרי העץ, ואף בגרעינים מתוקים י"א שברכתם פרי אדמה, ולכן במרים שמיתקן מברך שהכל. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כה כז).

שמן זית לבד

טז. שמן זית אם שתאו כמו שהוא אינו מברך עליו כי הוא מזיק, ואף אם חושש בגרונו אינו מברך כי אין נהנה ממנו. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק כז).

שמן זית עם פת

יז. אכל שמן זית עם פת, אף שנהנה מזה אינו מברך כי הפת עיקר ופוטרי השמן, אף אם השמן הרבה, כי אוכל השמן ללפת הפת, וכן במתכוין בפת להשביע רעבונו. אבל אם אוכל השמן כי חושש בגרונו רק אוכל לזה מעט פת כדי שלא יזיקנו השמן, השמן עיקר ופוטרי הפת ואין צריך ליטול ידיו ולברך המוציא. ויש חולקים שהפת עיקר. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כח-כט).

שמן זית עם שאר משקה

יח. שתה שמן זית עם מי סלקא או שאר משקה ונהנה מהשמן ואינו מזיקו, ומועיל לגרון אם חושש בגרונו הרי השמן עיקר, ואף אם המשקה הוא רוב, כי עיקר כונתו לשמן, ומברך בורא פרי העץ ואם שתה כשיעור מעין שלש. ואם אינו מתכוין לרפואה הרי מי סלקא עיקר, לט"ז כי הוא רוב, ולמג"א אף אם הוא מועט הוא עיקר ומברך עליו שהכל, כי הוא כמשקה, ופוטרי השמן. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק ל-לד).